

Nr 187.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ämnesomfattningen för vissa professurer vid karolinska mediko-kirurgiska institutet; given Stockholms slott den 3 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg anmäler fråga om ämnesomfattningen för vissa professurer vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och anför härom:

I gällande, av riksdagen fastställda avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet finnas under rubriken I. Professorer och lärare m. fl. i anm. 3 angivna ämnesområdena för professorsbefattningarna vid institutet. Det anatomiska vetenskapsområdet företrädes av två professorsbefattningar, den ena i anatomi och den andra i histologi.

I skrivelser till kanslern för rikets universitet den 3 december 1936 och den 18 mars 1937 har *lärarkollegiet vid institutet* — med förmälan att innehavaren av professuren i anatomi A. C. H. Hesser den 11 juni 1936 avlidit — anhållit, att kanslersämbetet måtte hos Kungl. Maj:t hemställa *dels* om framställning till riksdagen angående förändring av professuren i anatomi till en professor i anatomi, särskilt makroskopisk anatomi, ävensom av professuren i histologi till en professor i anatomi, särskilt histologi, *dels ock* därom, att med ledigförklarandet av professuren i anatomi måtte få anstå, intill dess riksdagen fattat beslut angående ifrågavarande professorers ämnesomfattning.

Av lärarkollegiets framställning inhämtas följande:

Enligt nu gällande stadgar omfattade den ena av institutets båda professorer inom området för anatomen *hela* den anatomiska vetenskapens *forskningsområde* och benämndes professor i anatomi. Denna professors *undervisningsområde* vore däremot begränsat till den *makroskopiska* anatomen.

Forskningsområdet för den andra anatomiprofessuren vid institutet vore begränsat till den *mikroskopiska* anatomen. Professuren benämndes *professor i histologi* och handhade helt och hållet *undervisningen* i detta ämne. Institutets *undervisning* inom en del av den makroskopiska anatomen, nämligen embryologien, hade dock sedan mer än 40 år varit knuten till professuren i histologi.

Vid universiteten i Uppsala och Lund omfattade professorerna i anatomi *hela* denna vetenskaps forskningsområde.

Vid *Uppsala* universitet benämndes den ena professuren »professor i anatomi», men innehavaren av denna professor undervisade endast i *makroskopisk anatomi*; den andra professuren benämndes »professor i anatomi med undervisningsskyldighet i *histologi* och *embryologi*».

Vid *Lunds* universitet benämndes båda professorerna »professor i anatomi», men den ena professuren hade undervisningsskyldighet i makroskopisk anatomi, den andra i histologi.

För återbesättande av den lediga professuren i anatomi vid institutet syntes det kollegiet nödvändigt att pröva, huru fördelningen av anatomiens forsknings- och undervisningsområden borde äga rum med hänsyn till *båda* anatomiprofessurernas verksamhetsområde. Det gällde då i första hand att bedöma, huruvida, såsom hittills vid institutet skett, den ena professuren borde omfatta *hela* anatomiens forskningsområde, den andra begränsas till endast den mikroskopiska anatomen, eller om båda professorerna, såsom vid universiteten i Uppsala och Lund nu vore fallet, lämpligen borde omfatta *hela* anatomiens forskningsområde, ehuru *undervisningen* uppdelats så, att den ena professuren i stort sett erhållit skyldighet att undervisa i *makroskopisk*, den andra i *mikroskopisk* anatomi.

Man hade också tagit i övervägande, huruvida båda professorerna borde omfatta *hela* anatomiens såväl forsknings- som undervisningsområden, som jämväl, huruvida däremot en strängare uppdelning av anatomen mellan de båda professorerna borde äga rum, så att vardera professuren begränsades till vissa områden av anatomen ej blott beträffande undervisningen utan även beträffande forskningen.

Kollegiet hade efter ingående öfvervägande av dessa olika möjligheter till fördelning av anatomiens forsknings- och undervisningsområden på de båda professurerna kommit till den uppfattningen, att institutets båda professurer inom anatomiens område borde omfatta denna vetenskaps hela forskningsområde.

Någon skarp gräns kunde nämligen ej uppdragas mellan sådan forskning, som utfördes med eller utan mikroskopets hjälp. På många områden förutsatte ett vetenskapligt studium av den mikroskopiska anatomen ingående kunskaper inom olika grenar av den makroskopiska anatomen, och flera av de områden av den makroskopiska anatomen, som numera huvudsakligen vore föremål för forskningens intresse, såsom den jämförande anatomen, utvecklingsmekaniken, embryologien, ärftlighetsläran och vetenskapen om sambandet mellan struktur och funktion, liksom grovanatomiens många gränsområden till histologien krävde vetenskaplig skolning inom den mikroskopiska anatomen.

Den makroskopiska och den mikroskopiska anatomiens forskningsområden vore sålunda till den grad sammanfogade och beroende av varandra, att de måste anses såsom oskiljaktigt förenade.

Då vetenskaplig forskning inom de områden av anatomen, som kunde fördjupa och vidare utveckla våra kunskaper om människokroppens byggnad — jämte undervisningen — vore dessa professors huvuduppgift, måste det, av ovan anförda skäl, anses riktigt, att båda professurerna erhöle hela anatomen såsom arbetsfält för sin vetenskapliga forskning.

För *undervisningen* såväl i mikroskopisk som i makroskopisk anatomi vore det också att betrakta som en väsentlig fördel, om vederbörande lärare ägde vetenskaplig skolning jämväl inom systerdisciplinens områden.

Däremot ansåge kollegiet av flera skäl ej lämpligt, att *undervisningen* i anatomi så uppdelades på dessa professurer, att de båda meddelade fullständig undervisning i såväl makroskopisk som mikroskopisk anatomi och försåges med institutioner utrustade för fullständig undervisning i båda dessa ämnen. Undervisningen såväl i den makroskopiska anatomen som i histologien krävde av sin utövare en så djupgående specialkompetens och en så intensiv, ständigt fortgående träning, att den endast kunde uppnås därigenom, att han *huvudsakligen* ägnade sig åt den ena eller den andra av dessa sidor av anatomen. Dessa vetenskapsgrenar vore dessutom så omfattande, att det icke torde vara möjligt för en och samma person att tillräckligt behärska båda och tillräckligt följa med i deras utveckling för att kunna meddela en ur såväl vetenskapens som den praktiska läkekonstens synpunkt tillfredsställande undervisning både i makroskopisk och i mikroskopisk anatomi.

För närvarande torde histologien inom de delar av anatomen, som vore föremål för den grundläggande medicinska undervisningen, erbjuda flera och lättare tillgängliga forskningsområden än den makroskopiska anatomen och därför mera inbjuda till forskningsarbete än denna.

Men man finge icke glömma, att för den praktiskt verksamme läkaren vore kunskapen om människokroppens grovanatomiska byggnad den oundgängligen nödvändiga stommen för hela hans medicinska vetande och att den anatomiska undervisningen oavlåtligt — genom därpå inriktade studier och forskning — måste följa med den praktiska medicinens utveckling och även bryta nya vägar för densamma.

Den ena av de båda anatomiprofessurerna borde därför *huvudsakligen* ägna sig åt undervisningen i makroskopisk anatomi, den andra *huvudsakligen* åt undervisningen i histologi.

Däremot torde det väl vara möjligt att bedriva forskning inom någon begränsad del av det ena ämnet och samtidigt handhava undervisningen i det andra eller att giva undervisning i någon begränsad del av det ena ämnet samtidigt med handhavandet av större delen av undervisningen och forskning inom det andra ämnet. Hur en sådan partiell undervisning inom systerdisciplinen kunde och borde anordnas, vore beroende på vederbörande lärares specialkompetens och undervisningens tillfälliga behov.

Ekonomiska och tekniska skäl finnes även att förlägga undervisningen och forskningen i makroskopisk anatomi och histologi till skilda institutioner.

Var och en av dessa anatomiens grenar fordrade nämligen speciellt anordnade lokaler av alldeles olika typ, och histologiundervisningen krävde dessutom en omfattande specialutrustning, dyrbar att anskaffa och att hålla vid modern standard.

Dessutom ställdes olika krav på institutionspersonalen liksom på samlingar och övrig undervisningsmateriel.

Upprättande av lärarbefattningar i anatomi, var och en med undervisning i hela ämnet, skulle således i stor utsträckning medföra en dubbling av lokaler, undervisningsmateriel och personal, som säkerligen skulle göra driften väsentligen dyrbarare än om undervisningen i de båda anatomiska disciplinerna förlades till skilda institutioner.

Den ena professuren torde böra benämnas »professur i anatomi, särskilt makroskopisk anatomi» och innehavaren av densamma vara föreståndare för undervisningsinstitutionen för makroskopisk anatomi.

Den andra professuren torde böra benämnas »professur i anatomi, särskilt i histologi» och dess innehavare vara föreståndare för den histologiska undervisningsinstitutionen.

Sökande till var och en av anatomiprofessurerna skulle styrka sin vetenskapliga och praktiska kompetens i det särskilt till denna professur hörande läroombudet, men för övrigt skulle han hava rätt att tillgodogöra sig vetenskapliga meriter inom anatomiens hela område. Fördelningen av undervisningen mellan de båda professorerna i anatomi borde, liksom fallet vore vid universiteten, tillkomma kanslern efter kollegiets hörande.

I enlighet med av *kanslern* i utlåtande den 12 december 1936 och den 8 april 1937 framställt förslag har yttrande i ärendet inhämtats av *universitetsberedningen*, som i utlåtande den 21 oktober 1937 — under erinran om att beredningen i sitt den 7 oktober 1937 avgivna yttrande med utredning i fråga om universitetens verksamhet och organisation hemställt, att de anatomiska lärostolarna såväl i Uppsala och Lund som vid karolinska institutet skulle erhålla de av lärarkollegiet föreslagna benämningarna (statens offentliga utredningar 1937: 36, sid. 100 ff.) — tillstyrkt lärarkollegiets ifrågavarande framställning.

Innehavaren av professuren i histologi P. G. E. Häggqvist har förklarat sig icke hava något att invända mot den föreslagna förändringen

av denna professur, under förbehåll dock, att hans löne- och pensionsförmåner icke berördes av en dylik förändring.

Sedermera har *lärarkollegiet* vid karolinska institutet i skrivelse den 27 januari 1938 till kanslern i så måtto ändrat sitt tidigare framställda förslag till benämning av ifrågavarande professorer, att kollegiet ifrågasatt, att professuren i anatomi skulle benämnas professur i »anatomi, särskilt makroanatomi», och professuren i histologi benämnas professur i »anatomi, särskilt mikroanatomi».

Kanslern har i utlåtande den 1 mars 1938 för egen del yttrat:

Medicinska fakulteten i Uppsala hade i yttrande över lärarkollegiets sistberörda förslag framhållit, att beteckningarna makroanatomi och mikroanatomi hittills aldrig nyttjats för att beteckna professorer i anatomi, varför omfattningen av dessa beteckningar måste anses oviss, samt att det följaktligen syntes angeläget, att en utredning om de nya benämningarnas betydelse och omfattning komme till stånd.

Vid sådant förhållande kunde det enligt kanslerns mening icke anses lämpligt att nu låta de föreslagna nya termerna ingå i professorernas benämningar. Däremot hade kanslern intet att erinra mot att Kungl. Maj:t utverkade riksdagens medgivande till att de vid karolinska institutet befintliga lärostolarna i anatomi och i histologi, såsom universitetsberedningen förordat, upptoges i institutets avlöningsstat, den förra under benämningen professur i anatomi, särskilt makroskopisk anatomi, och den senare under benämningen professur i anatomi, särskilt histologi.

I samband med en blivande utredning rörande ändringar i det medicinska examensväsendet syntes frågan om införande av de av lärarkollegiet föreslagna benämningarna makroanatomi och mikroanatomi lämpligen kunna bliva föremål för förnyat övervägande.

Genom beslut den 3 december 1937 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att med åtgärder för återbesättande av den lediga professuren i anatomi vid karolinska institutet skulle anstå tills vidare, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade.

I likhet med kanslern finner jag mig böra förorda, att ifrågavarande båda professorer erhålla de ändrade benämningar, som av universitetsberedningen föreslagits. De nya benämningarna böra införas från och med den 1 juli 1938. Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör den förut omförmälda anmärkningen till avlöningsstaten för institutet erhålla ändrad avfattning.

Departementschefen.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att professorerna i anatomi och histologi vid karolinska mediko-kirurgiska institutet skola från och med den 1 juli 1938 benämnas professur i anatomi,

Kungl. Maj:ts proposition Nr 187.

särskilt makroskopisk anatomi, respektive professur i anatomi, särskilt histologi;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav påkallade ändringar i avlöningsstaten för karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Tunberg.